

SLOVENSKÁ A ČESKÁ MEDZIVOJNOVÁ DRÁMA V ÚSILÍ O POKROK A ĽUDSKOSŤ: I. STODOLA, J. BARČ-IVAN, P. ZVON, K. ČAPEK.

Rozvoj divadla na Slovensku

- 1. profesionálne divadlo vzniká v r. 1919 v Bratislave.
- Ďalšie vznikali v r. 1924 v Košiciach, v 30-tych rokoch v Nitre, počas 2. sv. vojny vzniklo Frontové divadlo → Divadlo SNP v Martine. Spočiatku bol nedostatok slov. hercov, režisérov, ale aj divadelnej tvorby. K prvým významným hercom a režisérom patrili: **Andrej Bagar, Janko Borodáč, Hana Meličková**. Slovenská dramatická tvorba sa v medzivojnovom období začína len rozvíjať.

Ivan Stodola

(1888 LM - 1978)

- písal satirické komédie, ale aj historické drámy a tragédie.
- prvá úspešná divadelná hra *Náš pán minister* - satira na slov. meštiactvo
- **Bačova žena**
  - tragédia. Hlavná hrdinka je žena (Eva), ktorá sa stáva ženou dvoch mužov. Jej prvý muž Ondrej Muranica odišiel za prácou do Ameriky. Pri banskom nešťastí stráca pamäť. Jeho žena sa dozvedela, že zomrel, a preto sa opäť vydáva za Miša. Pri železničnom nešťastí opäť sa Ondrovi vracia pamäť. Vracia sa domov. Prichádza ako bohatý človek a kupuje si panstvo. Ondrej chce, aby sa Eva k nemu vrátila. Miša vyhadzuje zo svojho panstva, čaká čo urobí Eva. Tá spácha samovraždu. (sebaobetovanie pri neriešiteľnom konflikte)
  - kritizuje zlé sociálne podmienky a s tým súvisiace vysťahovalectvo, a ťažká práca v Amerike.
- **Čaj u pána senátora**
  - satira na meštiactvo vo všetkých podobách - v honbe za titulom, vysokým postavením, kariérou.
  - Baltazár Slivka, obchodník s truhlami, jeho žena, ktorá túži po peniazoch - chce, aby Baltazár kandidoval za nejakú politickú stranu - spolu s ďalšími je pozvaný na čaj k senátorovi. Všetci mešťania teda chodia do kurzu spol. správania. Fraška vrcholí u senátora, keď všetci zistia, že ovládajú len pár konverzačných tém, napr. počasie, obliekanie.
- **Jožko Púčik a jeho kariéra**
  - je satirou na falošne chápaný humanizmus. Jožko Púčik je úradníkom spolku Humanitas. Obvinia ho z krádeže 43 000,--. Dostáva sa do väzenia, keď sa snaží vysvetliť, že je nevinný, nikto mu neverí. Začne teda klamať, že bol v detstve sadista, pričom by ani muče neublížil. Hneď si ho začnú všímať, navštívi ho predsedkyňa Humanitasu aj predstaviteľ Benevolencie. Tieto dva spolky súperia o starostlivosť o J. Púčika - tým dopomôže svojej sestre k lepšiemu životu. Peniaze sa našli a J. Púčik je oslobodený, tým je súperenie spolkov zbytočné.
  - naivný, všetko hodnotí cez seba, tak, ako by sa zachoval on, dobrák
  - vidí, že pravda nemá žiadnu cenu, čestnosť a statočnosť nemá miesto v buržoáznej spoločnosti
- **Náš pán minister**

Július Barč-Ivan

- **Mastný hrniec**

- komédia - Hl. postavou je prof. Babík. Z rádia sa dozvedá, že sa stáva ministrom, čím sa oňho zaujíma väčšina ľudí, hlavne mešťania. Neskôr vysvitne, že ministrom sa má stať jeho menovec.
- kritizuje falošnú pretváрку malomeštiackej spoločnosti.
- hra vzniká počas 2. sv. vojny, po niekoľkých uvedeniach bola zakázaná
- odsudzuje tu karierezmu, ktorý v začiatku klérofašistického slovenského štátu nadobúda nebývalé rozmery.

- **Matka**

- psychologická dráma s vplyvom expresionizmu.
- hl. postavy: matka Anna, Jano, Paľo, suseda Mara, Kata Tomková
- hl. postavou sú matka a jej dvaja synovia Jano a Paľo. V postave matky je niečo iracionálne, osudové až veštecké. Dráma sa odohráva v troch dejstvách. Dej sa odohráva v baníckom prostredí, kde Jano žije s matkou a Paľo odišiel za prácou do Ameriky. Matke sa prisnil sen, že v bani sa stane nešťastie. Bránila mužovi ísť nasledujúci deň do bane, no on jej neveril. Na ďalší deň ho vyniesli mŕtveho z bane. Neskôr sa jej prisnil ďalší sen, že Paľo sa vracia z Ameriky. Jano sa neteší príchodu Paľa, bál sa, že príde o majetok. Matka nechce však stratiť ani jedného, lebo cíti, že jeden z nich bude musieť odísť. Jano má otcovu silnú povahu a Paľo má povahu po matke. Paľo doniesol z Ameriky Janovi nôž, matka v tom vidí predtuchu tragédie. Paľo raz príde domov opitý, vzniká roztržka s Janom a matka ho chce zachrániť tým, že ho vyháňa z domu. Paľo býva u svojej milej Katy. Neskôr príde oznámiť matke, že sa budú brať. Prišiel Jano, po ostrej výmene názorov, sa začnú biť, matka sa postaví medzi synov a Jano namiesto Paľa zabije matku nožom.
- podstata hry spočíva v hlboknej analýze charakterov a v nastolení zložitých psychologických konfliktov.

Peter Zvon

- **Tanec nad plačom**

- veselohra, skladá sa z prológu, troch obrazov a epilógu.
- prelínanie reálneho a nereálneho
- nereálne postavy zostupujú z obrazov a zisťujú, či za 300 rokov nastali zmeny
- záver - svet sa zmenil, ale ľudia zostali rovnako sebeckí, neláskaví, stále sú lepšie a horšie vrstvy
- idea - morálka zaostáva - nezávisí od technického pokroku

- **Vzdialená zem**

- odohráva sa na vzdialenom ostrove, traja stroskotanci nájdu nový domov, hlavný zmysel, rozprávanie o svete, ktorý sa zmieta vo vojne.

KAREL ČAPEK

- študoval na FF, pochádzal z vidieckej rodiny
- Tvorba:
  - Spolu s bratom (Jozef)
    - Záživé hlubiny +
    - Krakonošova zahrada --- Knihy poviedok
    - Ze života hmyzu +
    - Adam Stvořitel ---- drámy
  - Samostatne
    - R.U.R. (Rossum's Univesal Robots) - dráma
    - Krakatit - román

MATURITNÁ TÉMA 21: SLOVENSKÁ A ČESKÁ MEDZIVOJNOVÁ DRÁMA

- trilógia Hordubal, Povětroň, Obyčejný život
- Povídky z jedné a druhé kapsy (detektivné)
- Válka s mloky - román
- Matka - dráma
- Bílá nemoc – dráma

- **Matka**
  - Dráma
  - náhodne videl fotku matky a dievčatka z vojny v španielsku a to ho podnietilo napísať túto drámu
  - Téma: - boj proti faš., proti vojne <==> výzva na obranu
  - demokracie, vlasti, slobody, pokroku
  - Konflikt: - spoločensko-politický (faš. x demokracia)
  - psychologický (matka, manžel, synovia)
  - Kompozícia:
    - 1.rodinné prostredie
      - predstavuje všetky postavy okrem otca (ten už je mŕtvy)
    - 2.občianska vojna (v španielsku)
    - 3.doma, ale za vojny
  - Postavy:
    - Matka - stratí nielen manžela (koloniálny dôstojník), ale aj synov
    - synovia:
      - Ondrej - lekár
      - Jiří - letec
      - Kornel a Petr - dvojčatá
      - Toni - najmladší
  - dramatickosť je dosahovaná komunikáciou matky s mŕtvymi v otcovej ibe, kt. má pre synov zvláštnu príťažlivosť. Tu vedie dialóg najprv s manželom a potom so svojimi synmi
  - Matka: najprv sa iba prizera, postupne dopláca a potom "bojuje"
  - Muži: idú za nejakým cieľom, kt. sa snažia naplniť
  - Ondrej - lekár - zomiera ako hrdina - liečil v Afrike
  - Jiří - fanatik na lietadlá - zahynie v boji, keď má preletieť ponad front
  - Dvojčatá: - spol.-polit. konflikt
    - sú úplne odlišní, fyzicky aj psychicky
    - nevedia sa zniešť
  - Kornel - predstaviteľ fašizmu; duševne prázdny, typ. fanatik
  - Peter - opačne
  - Toni - básnik
    - jemný, citlivý chalan
    - odchádza do vojny: KONFLIKT s matkou - nechce ho pustiť (posledný syn), M. počúva rádio, najprv odmieta; keď zistí že aj hlásetelka má syna vo vojne, pustí Toniho

- **Bílá nemoc**
  - odpor voči faš.; výstraha
  - Konflikt:
    - 1. spol.-politický (2.Sv. dem. x faš.)
    - 2. mravný: povinnosť x svedomie; u Galéna: dať liek=život x je proti vojne (viz ďalej)
    - 3. v pozadí: dav a individuum
  - Dej:
    - ľudia od 45. rokov dostávajú bílú nemoc
    - dr. Galén - vynájde liek; (1.konflikt: vyhodí ho z nemocnice kde liek klinicky skúšal, lebo chce proti nemu donútiť Maršala aby prestal s vojnou)
    - ochorenie barón Krüg (zbrojný komplex); Galén odmieta pomoc; K. sa zastrelí
    - Maršál: podpíše mier

MATURITNÁ TÉMA 21: SLOVENSKÁ A ČESKÁ MEDZIVOJNOVÁ DRÁMA

4/4

- dav zasiahnutý expanzívnou ideológiou zabije Galéna (nedá sa zastaviť)
- Galén - pacifista - mier za každú cenu
- Čapek - taktiež; v Matke toto štádium prekonáva
- Zhrnutie:
  - celým svojím dielom a životom bol proti násiliu, vojne a fašizmu
  - obával sa o prevahu techniky nad ľudskosťou
  - tušil že dôjde k vojne, vedel však, že po nej